

VROMraad

**JAARVERSLAG 2009
VROM-raad**

**VROM-raad
Oranjevuitensingel 6
Postbus 20906
2500 EX Den Haag
telefoon (070) 339 15 05
fax (070) 339 19 70**

Voorwoord

Als alles gegaan zou zijn, zoals beoogd, dan was 2009 voor de VROM-raad een overgangsjaar geweest op weg naar de nieuwe Raad voor de leefomgeving en infrastructuur. Reeds geruime tijd is er departementaal nagedacht over de wijze waarop in het adviesstelsel voor de fysieke leefomgeving beter kan worden aangesloten op de samenhang tussen vraagstukken. Een integraal werkende raad waarin de vraagstukken op het terrein van de VROM-raad kunnen worden gebundeld met de daar aan verbonden vraagstukken op het gebied van mobiliteit, water en landelijk gebied, was het daarvoor gekozen voertuig.

Inmiddels is die trein (tijdelijk) tot stilstaan gebracht. Aanvankelijk door de Raad van State en tengevolge van de behandeling in het parlement. Nadien, we schrijven inmiddels voorjaar 2010, door de val van het kabinet en de vervroegde verkiezingen. Het is op dit moment nog niet duidelijk hoe het traject na de verkiezingen verder zal verlopen.

Wat voor de VROM-raad in deze beoogde transitiefase centraal heeft gestaan is het blijven werken aan oplossingen voor de vragen en verrijkingen van het debat op ons werkterrein. De energie van de Raad om op dat vlak toegevoegde waarde te leveren is gelukkig onverminderd gebleken. Met groot enthousiasme is gewerkt aan adviezen die, getuige de reacties vanuit de politiek en de samenleving, zich niet alleen mogen verheugen in grote belangstelling, dan wel waardering, maar die ook daadwerkelijk in staat zijn gebleken de discussies te beïnvloeden en nieuwe invalshoeken en ideeën te verbinden aan hier en daar weerbarstige en vastzittende problemen.

Dat feit vervult ons met bescheiden trots. Bescheiden omdat wij geen actiegroep zijn die via de barricades zijn gelijk probeert te halen. Trots, omdat wij als doel hebben bij te dragen aan de discussie en door middel van een analytische en creatieve benadering van vraagstukken hopen dat beslissers en belanghebbenden kunnen worden geholpen bij het vinden van nieuwe wegen voor traditionele vragen. En dat alles om Nederland mooier te maken en beter te laten functioneren.

In de verslagperiode zijn zeven adviezen uitgebracht. Over de rol van toezicht bij corporaties, een advies over het grondbeleid, een advies over het verstedelijkingsproces in relatie tot mobiliteit, over nieuwe woontrends en -vormen, over het beheer van de publieke ruimte, over de samenhang tussen het stedelijk niveau en het wijkniveau en een diepgravend advies over dynamisering van het milieubeleid. Een veelheid aan onderwerpen die indringende beschouwing vergen om tot nieuwe inzichten te komen

Ook in 2010, met een nog niet scherp afgebakend toekomstbeeld, zal de VROM-raad blijven werken aan dit soort kwesties. De distantie van het adviserend orgaan, niet gehinderd door de politieke hectiek van alledag, geeft ruimte tot reflectie en ontwikkeling op nog niet of slechts ten dele begane paden. Kortom, vernieuwing en innovatie als route naar oplossingen.

de voorzitter
mr. H.M. Meijdam

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
In 2009 uitgebrachte adviezen	4
Samenstelling raad en secretariaat	7
Taak en werkwijze VROM-raad	10
Financieel overzicht 2009	12
Vooruitblik 2010	13

In 2009 uitgebrachte adviezen

Toezicht vergt afstand. Woningcorporaties hebben recht op vreemde ogen

Het toezicht op woningcorporaties dient krachtig en op afstand te zijn. Als het toezicht te dicht op corporaties zelf is georganiseerd, als het toezicht deel uitmaakt van de dagelijkse politieke agenda, wordt onafhankelijk en krachtig toezicht belemmerd. Dat schrijft de VROM-raad in een briefadvies dat op 9 februari 2009 is gepubliceerd. De raad reageerde hiermee, op verzoek van de vaste Kamercommissie WWI, op het voorstel voor een nieuw arrangement tussen overheid en woningcorporaties (stuurgroep-Meijerink). In de voorstellen van de stuurgroep-Meijerink is het toezicht volgens de VROM-raad teveel gebonden aan de normen en codes van de corporaties zelf. Daarnaast wordt teveel verwacht van visitaties als bron van toezicht. Visitaties kunnen een goede bron van aanvulling zijn maar kunnen het verticale toezicht (op politieke doelen) niet vervangen. De raad adviseert verduidelijking van de taken van de corporaties en de afbakening van het werkdomein. Het bestaande Centraal Fonds Volkshuisvesting kan, gezien de opgebouwde expertise en ervaring, de taak van onafhankelijk toezicht op zich nemen. Op 12 juni 2009 stuurde minister Van der Laan zijn voorstellen over de positionering van de corporatiesector naar de Tweede Kamer. In deze voorstellen is het advies van de VROM-raad volledig overgenomen.

Grond voor kwaliteit. Voorstellen voor verbetering van overheidsregie op (binnen)stedelijke ontwikkeling

De VROM-raad heeft in februari 2009 een (agenderend) advies uitgebracht over het grondbeleid. (Binnen)stedelijke ontwikkelingen zijn steeds moeilijker met behoud van kwaliteit te realiseren. Extra inzet van het Rijk is onmisbaar om de verstedelijkingsopgave kwantitatief én kwalitatief te realiseren. De raad pleit daarom voor een extra inzet met betrekking tot de financiering van deze opgave, maar vooral voor een aantal instrumentele verbeteringen in relatie tot de grondmarkt. Zo zou voor locaties met een urgente maatschappelijke opgave het recht op zelfrealisatie moeten worden overwogen. Een andere aanbeveling is om te onderzoeken of er voor de grondverwerving bij (her)ontwikkelingslocaties een uitkoopregeling kan worden ontworpen. Ook pleit de raad voor een aanpassing van de Wro opdat een meer verplichtende vorm van regionale verevening mogelijk wordt.

Acupunctuur in de hoofdstructuur. Naar een betere verknoping van verstedelijking en mobiliteit

Hoe houden we de Randstad en andere stedelijke gebieden in de toekomst bereikbaar? Die vraag is pregnant door de onzekerheid over de kilometerheffing en de weerstand tegen grote infrastructuuruitbreidingen. Wegen en trein zijn overvol. De Raad voor Verkeer en Waterstaat (RVW) en de VROM-raad hebben in het voorjaar van 2009 adviezen uitgebracht met daarin een aantal praktische oplossingen voor mobiliteit en verstedelijking om de Randstad en andere stedelijke regio's beter te laten functioneren. Deze oplossingen betreffen zowel de verkeers- en vervoersnetwerken als de verstedelijkingsstructuur. De twee adviezen van de raden zijn op 18 mei 2009 aangeboden aan minister Cramer en minister Eurlings.

De VROM-raad wijst in zijn advies 'Acupunctuur in de hoofdstructuur' op het belang van betere afstemming van verstedelijking op de infrastructuur. In dit advies spelen knooppunten in de hoofdstructuur een belangrijke rol. Knooppunten zijn de toegangspoorten tot de hoofdstructuur en vormen vanwege hun uitstekende bereikbaarheid een aantrekkelijke vestigingslocatie voor vele functies.

Door nieuwe stedelijke functies te ontwikkelen op plekken die zowel met de auto als met het openbaar vervoer goed bereikbaar zijn, zoals de Zuidas van Amsterdam, worden schaarse grond en de vervoersmogelijkheden veel beter benut dan nu het geval is. De raad is van mening dat de rijksoverheid zich primair moet richten op deze multimodale knooppunten als kristallisatiepunten voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Het Rijk moet daarbij kaders scheppen en ontwikkelingen stimuleren, waarmee regionale operationele samenwerkingsverbanden aan de slag kunnen.

Zie het jaarverslag 2009 van de Raad Verkeer en Waterstaat voor meer informatie over het advies 'De Randstad altijd bereikbaar'.

Publieke ruimte. Naar een nieuwe balans tussen beeld, belang en beheer

Op 5 juni 2009 is het advies 'Publieke ruimte' aangeboden aan de ministers van VROM en WWI. De publieke ruimte staat bij veel gemeenten, private en maatschappelijke partijen hoog op de agenda. Tegelijkertijd staat de kwaliteit ervan onder druk en sluit het niet altijd aan op de veranderende eisen die aan die ruimte worden gesteld. De raad pleit daarom voor een actieve strategie ten aanzien van de verbetering van de kwaliteit van de publieke ruimte, zowel wat betreft inrichting als beheer, en geeft hiervoor enkele concrete aanbevelingen. Op 18 juni 2009 heeft de VROM-raad in samenwerking met Elba Media een seminar georganiseerd rondom dit advies. Onder grote belangstelling reageerden diverse sprekers uit de wereld van beleid, beheer en ontwerp vanuit de praktijk op de aanbevelingen uit het advies. De vaktijdschriften Stedelijk Interieur en ROMagazine wijdden artikelen aan het advies, met interviews en reacties. In november 2009 is een VROM-congres over de stadsrandzone gehouden, waar een aparte deelsessie gewijd was aan de publieke ruimte in de stadsrandzone.

Wonen in ruimte en tijd. Een zoektocht naar sociaal-culturele trends in het wonen

Het advies is het resultaat van een zoektocht naar nieuwe ontwikkelingen op het terrein van het wonen. De raad onderscheidt in dit agenderend advies drie belangrijke trends: 1) een toenemende behoefte om te wonen met gelijkgestemden, 2) de opkomst van tijdelijk wonen en verschillende vormen van meerhuizigheid en 3) een toenemende vraag naar comfort en gemak, waarbij wonen samengaat met zorg- en dienstverlening.

Deze trends ziet de raad als voorbode van veel bredere ontwikkelingen in de toekomst. De sociaal-culturele trends vragen ook om een andere manier van denken over de ruimtelijke inrichting en de organisatie van wet- en regelgeving. Het proces waarin vraag en aanbod van woningen en woonmilieus tot stand worden gebracht, vraagt om een andere organisatie. De VROM-raad pleit voor veel meer aandacht voor de kwaliteit van het wonen. Op dit moment bepalen de aantallen vooral de discussie. Meer aandacht voor kwaliteit moet ook leiden tot een andere manier van ontwikkelen, van de woning tot gehele gebieden. De raad ziet in de huidige crisis mogelijkheden daarvoor.

Het advies is op 16 juni 2009 tijdens een congres op de TU Delft gepresenteerd.

Stad en wijk verweven. Schakelen, verbinden, verankeren in de stad

Dit VROM-raadadvies is tegelijk uitgebracht met het advies 'De wijk nemen. Een subtiel samenspel van burgers, maatschappelijke organisaties en overheid' van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO). Beide raden signaleren in het beleid een sterke oriëntatie op de wijk. De wijk is wel vaak vindplaats van problemen, maar lang niet altijd het beste schaalniveau om deze ook op te lossen. Juist andere schaalniveaus, zoals dat van de stad en de regio, kunnen perspectief

bieden bij het oplossen van maatschappelijke problemen. Daarnaast vergeet het beleid voor een sterkere stad en regio wel eens dat er ook lagere schaalniveaus zijn die bijdragen aan beleidsdoelen.

Het advies is op 1 juli 2009 aangeboden aan toenmalig staatssecretaris Bussemaker van VWS en de directeur van de programmadirectie Wijken, mevrouw Van Kooten.

Op 9 oktober 2009 organiseerden de VROM-raad en de RMO in samenwerking met KEI en Nicis Institute de werkconferentie 'Meer dan de wijk', over wijkgericht werken en de verwevenheid van wijk en stad. Meer dan 150 mensen waren aanwezig bij deze bijeenkomst.

Dynamiek in gebiedsgericht milieubeleid. Ontwikkelen door herschikken

Aanleiding voor dit advies was het groeiende spanningsveld tussen enerzijds milieukwaliteitsnormen en anderzijds gewenste economische en ruimtelijke ontwikkelingen in gebieden met een hoge milieudruk. Steeds vaker lijken milieukwaliteitsnormen, zoals bijvoorbeeld normen voor luchtkwaliteit, ruimtelijke ontwikkelingen te beperken. Als reactie hierop is de wetgeving rondom milieukwaliteitsnormen in het verleden veelal flexibeler en/of complexer geworden. De VROM-raad betoogt met dit advies dat een goede milieukwaliteit en nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wel degelijk samengaan. Bestuurders zouden meer mogelijkheden moeten krijgen voor het herschikken van de milieuruimte. In een zogenoemd milieu-ruimteplan worden maatregelen en de uitvoering daarvan vastgelegd.

Het advies is op 8 juli 2009 aangeboden aan toenmalig Milieu-minister Cramer. Tijdens de door de VROM-raad belegde persconferentie zei de minister dat ze in de Crisis- en herstelwet ruimte heeft gecreëerd om te gaan experimenteren met de voorstellen van de raad. Op basis van leerervaringen kan dat op termijn leiden tot definitieve wetgeving.

Samenstelling raad en secretariaat

Samenstelling raad per 31 december 2009

Raadsleden

mr. H.M. Meijdam
voorzitter

prof.dr. P.J. Boelhouwer
wetenschappelijk directeur van het OTB te Delft

mw. drs. C.F. van Dreven
directeur van woningcorporatie Haagwonen te Den Haag

prof.mr. N.S.J. Koeman
advocaat Stibbe
hoogleraar milieurecht en ruimtelijke ordeningsrecht aan de Universiteit van Amsterdam

prof.dr.ir. J.T. Mommaas
hoogleraar Vrijetijdwetenschappen aan de Universiteit van Tilburg

prof.ir. A. Reijndorp
zelfstandig adviseur op het terrein van stedelijk onderzoek

mw. drs. A. Rijckenberg
zelfstandig adviseur ruimtelijke ordening en stedelijke ontwikkeling

mw. prof.dr. A.J.M. Roobeek
directeur MeetingMoreMinds
hoogleraar Strategie en Transformatiemanagement aan de Nyenrode Business Universiteit

ir. R.F.C. Stroink
directeur TCN Property Projects

mw. M.A.J. van der Tas
zelfstandig adviseur

ir. S. Thijsen
voorzitter raad van bestuur Grontmij NV

prof.dr. P.P. Tordoir
hoogleraar Economische Geografie en Planologie aan de Universiteit van Amsterdam
zelfstandig adviseur

mw. drs. P.J.L. Verbugt
zelfstandig adviseur

prof.dr. W.A.F.G. Vermeend
zelfstandig adviseur

prof.dr.ir. B.C.J. Zoeteman
hoogleraar Duurzaamheidsvraagstukken aan de Universiteit van Tilburg

Waarnemers

drs. C.J.J. Eijgenraam
programmaleider Waterveiligheid en Ruimtelijke Economie
Centraal Planbureau

prof.dr. M.A. Hajer
directeur Planbureau voor de leefomgeving

dr. V. Veldheer
hoofd Wonen, Leefbaarheid en Veiligheid
Sociaal en Cultureel Planbureau

Algemeen secretaris

drs. A.F. van de Klundert

Medewerkers secretariaat per 31 december 2009

mw. H. Bholai
managementassistent

mw. ir. D. Blom
projectmedewerker

mw. dr. M.E. Bouwman
projectleider

mw. A.M.H. Bruines
waarnemend projectmedewerker

mw. dr. L.B.J. van Duinen
waarnemend projectleider

mw. Drs. W. Eikmans
projectassistent

ing. D. Hamhuis
sr. projectleider

ing. D.H. Heiner
projectmedewerker

mw. drs. M.P. Hoogbergen
projectleider

mw. ir. S.P.L. Kessels-Tonino
gedetacheerd

dr. V.J.M. Smit
sr. Projectleider, deels gedetacheerd

mw. J. Thijssen-Verhulst
hoofd bedrijfsbureau

mw. C.I.A. de Vries
gedetacheerd

mw.ir. T.T. van der Werff
gedetacheerd

A.K. Woestenburg
stagiair

Uit dienst

mw. C. de Booij

mw. J.C. Floridas

mw. S. Post

mw. P. van Schie

Taak en werkwijze VROM-raad

Taak van de raad

Met ingang van 1 januari 1997 trad de Wet op de VROM-raad in werking. Hiermee was de instelling van de Raad voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer een feit. Artikel twee van deze wet stelt dat de VROM-raad tot taak heeft 'de regering en de beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over hoofdlijnen van het beleid inzake de duurzame kwaliteit van de leefomgeving en over andere onderdelen van het rijksbeleid die relevant zijn voor de hoofdlijnen van het beleid op het gebied van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer.'

Werkwijze

Naast de gebruikelijke strategische adviezen voor de middellange termijn aan het begin van beleidscycli, adviseert de VROM-raad in toenemende mate ook in andere stadia van beleidsvorming. Daarbij streeft de raad naar sectoroverstijgende, niet-verkokerde adviezen die een impuls geven aan maatschappelijk en politieke discussies en die bijdragen aan het publieke debat en aan de kwaliteit van de politieke besluitvorming.

Om die ambities waar te kunnen maken, wordt in hoofdlijn de volgende de werkwijze gehanteerd. Bij het opstellen van het jaarlijkse werkprogramma wordt getracht zoveel mogelijk aan te sluiten bij de bestuurlijke agenda van het departement van VROM. De wensen van de Minister(s) en omtrent de te behandelen onderwerpen en het tijdstip van advisering vormen daarbij het uitgangspunt. Er wordt ook rekening gehouden met de politieke agenda van de Tweede Kamer en in de werkplanning wordt tijd vrijgehouden voor advisering over actuele onderwerpen waar in de loop van het jaar adviesvragen voor binnenkomen.

Bij de eerste verkenning van een adviestraject wordt expliciet afgewogen of samenwerking met een of meer andere adviesraden gewenst is. Op voorstel van de voorzitter stelt de raad vervolgens een voorlopige werkgroep aan. Met ondersteuning van het secretariaat stelt de voorzitter van deze werkgroep een startnotitie op over het te behandelen onderwerp. De samenstelling van de werkgroep wordt zo goed mogelijk afgestemd op de benodigde expertise. Naast een inhoudelijke terreinverkenning bevat de startnotitie ook een beschrijving van het kritische tijdpad (in relatie tot de politieke en bestuurlijke agenda) en van het beoogde type advies (bijvoorbeeld kort en op hoofdlijnen, of uitgebreid en diepgravend). De startnotitie wordt eerst in de werkgroep en vervolgens in de raad besproken. Dit debat en de startnotitie vormen tezamen het uitgangspunt voor de werkzaamheden van de werkgroep en de betrokken medewerkers van het secretariaat. De werkgroepen omvatten bij voorkeur vier à vijf raadsleden om voortvarend te kunnen werken. Om informatielacunes te vullen, kan de werkgroep onderzoek uitbesteden of interactieve bijeenkomsten (bijvoorbeeld een rondetafelgesprek) organiseren. Halverwege het adviestraject schrijft de werkgroep een korte notitie voor de raad over de stand van zaken en de dilemma's en vraagstukken waarmee de werkgroep worstelt. Deze vraagstukken en dilemma's worden besproken in de plenaire raad, mede aan de hand van een discussievoorstel van de werkgroep. Een adviesonderwerp kan in deze discussiefase zo nodig ook vaker worden besproken in de plenaire raad. Als de vraagstukken volledig zijn geanalyseerd en oplossingsrichtingen zich aftekenen, organiseert de werkgroep zo nodig een expertmeeting om haar

bevindingen te toetsen en schrijft de werkgroep een conceptadvies dat ter vaststelling wordt voorgelegd aan de plenaire raad.

Na de plenaire vaststelling door de raad wordt het advies aangeboden aan de adviesaanvrager, de bewindspersoon van VROM, WWI en eventueel andere bewindspersonen. Min of meer tegelijkertijd wordt het advies openbaar gemaakt via de website van de VROM-raad, in de publiciteit gebracht en breder verspreid. Voor elk advies wordt een afzonderlijk nazorgtraject bepaald, afhankelijk van de aard van het advies

Financieel overzicht 2009

De VROM-raad heeft een eigen begrotingsartikel: 01:99.72, onderverdeeld in drie onderdelen: ambtelijk personeel, overige personele uitgaven en algemene uitgaven.

In het financieel overzicht zijn opgenomen de begrote verplichtingen en uitgaven voor 2009, alsmede de gerealiseerde verplichtingen en uitgaven in 2009. Het budget ambtelijk personeel en overige personele uitgaven is samengevoegd in het overzicht.

De formatie van het secretariaat van de VROM-raad is vastgesteld op 13,2 fte's.

Financieel overzicht (bedragen x € 1000)	Verplichtingen		Uitgaven	
	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
ambtelijk personeel overige personele uitgaven ¹	1268	1388	1268	1413
algemene materiële uitgaven	863	242	863	242
Totaal	2131	1630	2131	1655

¹ Inclusief loonbijstelling ambtelijk budget

Vooruitblik 2010

In maart 2010 is het gezamenlijke werkprogramma van de Raad voor het Landelijk Gebied, de Raad voor Verkeer en Waterstaat en de VROM-raad ter goedkeuring naar de betrokken ministers gestuurd. Vanuit een achttal meerjarige thema's waarover in de komende jaren advies wordt uitgebracht, wordt ingegaan op de uit te brengen adviezen in 2010. De thema's zijn:

- 1: Gebiedsgericht besturen
- 2: Omgaan met klimaatverandering
- 3: Duurzame samenleving
- 4: Duurzaam geïntegreerde landbouw
- 5: Kwaliteitsslag ruimtelijk economische structuur, mobiliteit en wonen
- 6: Dynamiseren natuur- en milieubeleid
- 7: Inzicht in risico's
- 8: Nieuwe leefstijlen

De raden zien de samenwerking in 2010 als een kans om inzichten opgedaan in de laatste jaren met elkaar te delen en tot een nog meer integrale benadering van de adviesvragen te komen.

Naast de gezamenlijke adviezen zal elke raad in 2010 een aantal lopende adviezen uit zijn werkprogramma van 2009 afronden. Voor de VROM-raad betreft dit de adviezen:

- Stap voor stap. Naar hervorming van het woningmarktbeleid (briefadvies woningmarkt 2009)
- Duurzame verstedelijking (adviestraject Verstedelijking en duurzame ontwikkeling)
- Financiering van de kwaliteit van de leefomgeving (werktitel)
- Ruimtelijke kwaliteit (werktitel)

Daarnaast wordt in 2010 nazorg geven aan een aantal reeds afgeronde adviezen.